

Nr 84.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse för länsmannen C. L. Johanssons stärbhusdelägare att gälda visst ersättningsbelopp m. m.; given Stockholms slott den 13 februari 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att länsmannen C. L. Johanssons stärbhusdelägare, änkan Amanda Lovisa Johansson och makarnas dotter Märta Louise Johansson, må befrias från den jämlikt Svea hovrätts dom den 16 februari 1917 åliggande skyldighet att utgiva ersättning till Kungl. Maj:t och kronan med 913 kronor 50 öre,

samt att, vid bifall härtill, omförmälda belopp må ur räkenskaperna avskrivas.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. Holmquist.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Holmquist anförde:

Vid en den 3 oktober 1892 å länsmansbostället $\frac{3}{4}$ mantal Skeke nr 3 i Rasbo socken, Uppsala län, hållen laga av- och tillträdessyn emellan viss person, avträdare, och länsmannen C. L. Johansson, tillträdare, förklarade synemännen, att en summa av 913 kronor 50 öre, som vid laga skifte i Skeke by tillerkänts bostället i flyttningsskostnad för åbyggnaderna vid torpet Björkhagen, skulle av avträdaren vid avträdet utgivas till Johansson, vilken ålåde att vid sitt avträde samma summa antingen genom byggnad vid bostället utöver den årliga nybyggnadsskyldigheten redovisa eller ock till sin efterträdare kontant utgiva.

Sedan Johansson avlidit den 8 mars 1913 och Kungl. Maj:t genom brev den 28 februari 1914 förordnat, att bostället skulle från den 14 mars

samma år indragas till statsverket, hölls den 2 juli 1914 av kronofogden P. J. Åström med biträde av två nämndemän syn å bostället emellan Johanssons stärbhusdelägare, nämligen hans änka Amanda Lovisa Johansson och makarnas onyundiga dotter Märta Louise Johansson, avträdare, samt Kungl. Maj:t och kronan, tillträdare. Vid synegången besiktigades, bland annat, dels en år 1898 uppförd lada, beträffande vilken i syneprotokollet antecknades, att en emellan golvet och marken befintlig underavdelning sedermera inbrädats, dels ock ett fähus, nybyggt 1902. Vardera av dessa byggnader beräknades av synemännen motsvara fullgjord nybyggnadsskyldighet för tre år.

Uti vid synen meddelat beslut yttrade synemännen, bland annat, följande:

Enär Johansson innehaft bostället från den 14 mars 1893, hade hans stärbhus att för tiden till den 14 mars 1914, från vilken dag bostället indragits till statsverket, att svara för tjuguet års nybyggnad. Ehuru stärbhuset vid denna syn, genom uppförande av lada och fähus, visat fullgjord nybyggnad för allenast sex år, likväl och då vidare nybyggnad vid hemmanet ej erfordrades, förklarades stärbhuset hava fullgjort sin skyldighet i förevarande avseende, i följd varav de felande femton nybyggnadsåren avskreves. Det belopp av 913 kronor 50 öre, som vid laga skifte i Skeke by tillerkänts bostället för åbyggnaderna vid torpet Björkhamnen och för vilket stärbhuset vore redovisningsskyldigt, förklarades stärbhuset hava redovisat därigenom, att den av Johansson uppförda ladan med dess underavdelning och fähuset gjorts betydligt större och värdefullare än motsvarande äldre hus. Kostnaden för tillökningen i byggnadernas storlek och värde ansåges nämligen hava fullt uppgått till nämnda belopp.

Efter stämning å stärbhusdelägarna till vederbörande häradsrätt anförde Kungl. Maj:t och kronan följande:

Ifrågakomna lada och fähus vore i den storlek, de av Johansson uppförts, erforderliga för egendomens behov. Vid sådant förhållande kunde den omständigheten, att byggnaderna gjorts större än motsvarande, förut befintliga hus ej medföra, att stärbhusdelägarna skulle vara berättigade till ersättning för överbyggnad, helst Johansson, på sätt synemännen vid sist omnämnda syn förklarar, verkställt nybyggnad för allenast sex år, trots att bostället innehafts i tjuguet år. I varje fall vore byggnaderna ej så mycket större än förutvarande hus, att därigenom uppkommit en överbyggnad, motsvarande det i synemännens beslut angivna beloppet 913 kronor 50 öre, som det jämlikt 1892 års syn åläge stärbhusdelägarna att redovisa. Kungl. Maj:t och kronan yrkade förty åläggande för stärbhusdelägarna att till kronan utgiva nämnda belopp.

Häradsrätten utlät sig genom utslag den 7 juni 1915 bland annat sålunda:

Häradsrätten funne i likhet med synemännen, att Johansson fullgjort sin byggnadsskyldighet för den tid han innehaft bostället; och enär Johansson genom

att uppföra lada och fähus större än motsvarande äldre hus, vilka ostridigt haft minst de i byggningabalken 27 kap. 3 § föreskrivna mått, utfört byggnad utöver vad honom ålegat, och han därigenom tillfört bostället ett ökat värde av minst det belopp, 913 kronor 50 öre, för vilket han varit redovisningsskyldig, prövade häradsrätten lagligt fastställa det slut, vartill synemännen i överklagade delar kommit.

Från kronans sida fullföljdes talan i målet, varefter Svea hovrätt i dom den 16 februari 1917 utlät sig sålunda:

Enär det på grund av ovanberörda, vid 1892 års syn meddelade beslut ålegat stärbhusdelägarna att vid avträdet av bostället antingen genom byggnad utöver den årliga nybyggnadsskyldigheten redovisa omförmälda belopp, 913 kronor 50 öre, eller ock kontant till Kungl. Maj:t och kronan utgiva detsamma, samt stärbhusdelägarna icke därigenom, att ifrågakomna, av Johansson uppförda lada och fähus byggts större än motsvarande, å bostället förut befintliga byggnader, lagligen vore berättigade att tillgodoräkna sig byggnad utöver nybyggnadsskyldigheten, alltså och då ej heller eljest förekommit något förhållande, på grund varav stärbhusdelägarna skulle kunna undgå att till Kungl. Maj:t och kronan utgiva förenämnda belopp, prövade hovrätten rättvist att, med ändring av häradsrättens utslag beträffande huvudsaken, förplikta stärbhusdelägarna att till Kungl. Maj:t och kronan mot kvitto utgiva 913 kronor 50 öre.

Tillika befriades kronan från av häradsrätten kronan ålagd skyldighet att ersätta stärbhuset dess kostnader å målet vid underrätten.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har nu änkan Johansson anhållit, att Kungl. Maj:t måtte av nåd befria henne och hennes dotter från utgivande av det dem ådömda beloppet.

Till stöd härför har sökanden anfört, bland annat, följande:

»Av en ansökningen bilagd tablå över stärbhusets ekonomiska ställning framgår, att stärbhusets tillgångar för närvarande utgöra icke fullt 5,000 kronor, i vilken summa ingår värdet av överloppshus vid bostället med 3,028 kronor, och att den årsinkomst, varmed jag skall bestrida mina och min oförsörjda dotters levnadskostnader samt kostnaderna för överloppshusens underhåll, uppgår till allena 970 kronor. För att kunna gälda det stärbhuset ådömda beloppet måste jag anlita mitt lilla kontanta kapital eller ock realisera en del av överloppshusen. I båda fallen blir min ekonomiska ställning, som redan förut är ganska brydsam, betydligt försämrad. Utsikten att kunna nödortfigt försörja mig och min dotter blir då ännu mörkare, helst jag själv är sjuklig och min dotter, som allt från sin födelse varit sjuklig och svag, därjämte lider av följderna av den barnförlamning, som för några år sedan drabbade henne.»

Efter remiss hava kammarkollegium och statskontoret den 15 december 1919 avgivit utlåtande efter att i ärendet hava låtit höra vederbörande domänintendent samt dåvarande kronofogden i orten ävensom inhämtat yttrande av länsstyrelsen i Uppsala; och hava samtliga myndigheter tillstyrkt bifall till ansökningen.

Kronofogden har därvid anfört bland annat följande:

»Enligt min åsikt tala starka billighetsskäl för bifall till ansökningen. Det har utretts, att de byggnader, nämligen fähus och lada, som Johansson nyuppfört vid bostället, äro betydligt större och värdefullare än motsvarande äldre hus och att värdeöverskottet fullt uppgår till ovan omförmälda belopp, 913 kronor 50 öre. Hade Johansson nöjt sig med att uppföra de nya byggnaderna till samma dimensioner, som de äldre byggnaderna haft och som jämväl uppfyllt de i 27 kapitlet 3 § byggningsabalken föreskrivna mått, så hade han varit därmed fullt försvarad och ingen hade däremot kunnat göra någon befogad anmärkning. Vid sådant förhållande förefaller det hårt, att, då Johansson vid ombyggnaden, till boställets obestriddliga nytta, gjort husen större och ändamålsenligare och därigenom ådragit sig större kostnader än han lagligen varit skyldig till, stärbhuset icke därför skall få tillgodonjuta någon ersättning. Och det har icke ens påståtts, att husen gjorts onödigt stora och dyrbara. Då härtill kommer, att — såsom framgår av de i ansökningen och de därvid fogade handlingar meddelade uppgifter, vilka jag på grund av mångårig bekantskap med Johansson och hans familj kan till fullo vitsorda — änkans och dotterns levnadsförhållanden äro särdeles ömmande, hemställer jag, att Kungl. Maj:t av nåd täcktes bifalla ansökningen.»

Såsom av det ovan anförda framgår, hava länsman C. L. Johanssons stärbhusdelägare efter därom förd rättegång förpliktats att till Kungl. Maj:t och kronan utgiva 913 kronor 50 öre. Ifrågavarande summa utgör ett belopp, som Johansson vid sitt tillträde till bostället år 1892 uppburit från avträdaren och förty haft att vid sitt avträde antingen redovisa genom byggnad vid bostället utöver den årliga nybyggnadsskyldigheten eller ock kontant utgiva till sin efterträdare. Enligt vad i ärendet blivit utrett, har Johansson vid bostället nyuppfört ett fähus och en lada, vilka varit betydligt större och värdefullare än motsvarande äldre hus, men hava de kostnader, han härigenom ådragit sig, icke ansetts lagligen kunna för ifrågavarande redovisning tillgodoräknas stärbhusdelägarna. Med hänsyn till att emellertid dessa kostnader, enligt vad synemännen och häradsrätten konstaterat, tillfört bostället ett ökat värde av minst omförmälda belopp, ävensom till att Johanssons stärbhusdelägare, vilka utgöras av änka och dotter, äro sjukliga och befinna sig i knappa ekonomiska omständigheter, anser jag, att kronan billigtvis icke bör mot dem vidhålla sin juridiska rätt. I enlighet med samtliga i ärendet hörda myndigheters tillstyrkan finner jag därför intet att erinra mot bifall till den av änkan Johansson gjorda framställningen om befrielse för henne och dottern från utgivande av omförmälda belopp. Då för sådant ändamål erfordras riksdagens samtycke, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

Departementschefen.

att länsmanen C. L. Johanssons stärbhusdelägare, änkan Amanda Lovisa Johansson och makarnas dotter Märta Louise Johansson, må befrias från dem jämlikt Svea hovrätts dom den 16 februari 1917 åliggande skyldighet att utgiva ersättning till Kungl. Maj:t och kronan med 913 kronor 50 öre,

samt att, vid bifall härtill, omförmälda belopp må ur räkenskaperna avskrivas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Corin.
